

חג הפסח תשע"ז – ליל הסדר אור ליום שלישי ט"ו ניסן

ראשית דבר, **הלכה למעשה** – ממשיכים להרבות בשמחה! גם בחלוף ימי הפורים, כל ימי אדר ואף **בחודש ניסן** כדברי רש"י תענית כ"ט ע"א: "מרבית בשמחה" – בימי **אדר וניסן** שנעשו בהם ניסים לישראל פורים ופסח". וכן פסק בשו"ת חתם סופר או"ח, קס"ה. "וממשיכים בעבודה זו, של הריבוי בשמחה, מיום ליום, על ידי התחדשות השמחה מדרגות רבות, ובכל דרגה תגדל הכרת הטוב לבורא, ותתרבינה הנדיבות והאהבה" – הגר"א דסלר זצ"ל ב"מכתב מאליהו" חלק ב עמ' 125.

טור ושולחן ערוך תכ"ט, א: "שואלין ודורשין בהלכות הפסח קודם לפסח שלשים יום"

שואל "בית יוסף": והרי במסכת מגילה ל"ב נאמר: תיקן להם משה לישראל שיהיו דורשים הלכות פסח בפסח ?

ועונה: **א.** הלכות הפסח מרובות ומורכבות, כללים ופרטים, ויש ללמדן לבררן ולשנן במשך שלשים יום לפני החג. והנאמר דורשים "בפסח", היינו בטעמים, מדוע נצטוונו במצוות החג, וכמובן, בהלכות יום טוב **ב.** הנאמר "שואלין ודורשין" היינו, לענין תלמיד השואל: בכל ימות השנה, תלמיד השואל בשיעור שאלה שאינה כענין הנלמד, אין הרב צריך לענות, **א.** הדבר מבלבל השומעים. **ב.** אין זה דרך ארץ. אבל בכל שיעור הנמסר מלאחר פורים, בכל נושא שהוא, כאשר הצביע תלמיד ושאל שאלה הקשורה לפסח - נחשב כ"שואל כענין" ויש לענות לו בשיעור.

השלכות הלכתיות – מעשיות של "שואלין ודורשין וכו' שלשים יום"

1. משנה ברורה סוף סי' תלו: "כתבו האחרונים, כל שלשים יום צריך לעיין בכל דבר שעושים, שלא יישאר בו חמץ באופן שלא יוכל להסירו בנקל". **למעשה: א.** מפסיקים לאכול בחדרי שינה. **ב.** אין אוכלים מעל ספר פתוח. **ג.** מגלגלים השטיחים. **ד.** בפקלע' ששולחים עם ילדים לבית הכנסת עדיף לשים דוריטוס או במבה ולא ביסלי שהוא חמץ גמור.

2. חק יעקב תלג, כג שו"ע הרב והגר"א שם: מפורים ניתן להקדים בדיקת חמץ בארון או חדר שנוקו. בתום הניקוי, בלילה – לאור נר או פנס. ביום מואר – לאור השמש, בלא ברכה ובלא הנחת פתיתים. ותמיד יישאר חדר או מקום שלא נבדק, לזכות בברכה בליל י"ד ניסן – שער הציון תלג, ה. בדיקה מוקדמת שנעשתה לפני פורים – אינה מועילה!

3. שולחן ערוך תלו, א-ב: העוזבים ביתם לאחר פורים אפילו יחזרו לאחר פסח, חייבים בבדיקת חמץ בלילה לפני נסיעתם (אם הוא לפני ליל י"ד – בלא ברכה) או ימנו מי שיבדוק בביתם בליל הבדיקה בשליחותם.

הערת הגרש"ז אויערבך זצ"ל במעדני שלמה עמ' ד: "היוצא מביתו קודם ל' יום לפני הפסח, [לפני פורים] להיות במקום אחר עד לאחר ימי הפסח, ואפילו בתוך העיר, כגון שהלך להוריו, ויודע בוודאי שלא יחזור לביתו כל החג, אין צריך לבדוק בלילה שלפני יציאתו, או לחזור לביתו לבדוק בליל י"ד, דנכלל בדין היוצא בשיירא, דאמרינן קודם שלשים יום, אין זקוק לבער.

כמה מעלות טובות לפסח תשע"ז למקום עלינו

יש לציין, שיש אומרים, שמבנה הפסח תשע"ז הינו "ידידותי" לעקרת הבית ולכל בני הבית, בשונה מן השנים האחרונות, שהיה ליל הסדר בליל שבת קדש, השנה, יומיים לפני ליל הסדר, יחול "פסק זמן", מהניקיונות, ומהקצופים, ההכנות והקניות, ובהגיע "שבת הגדול" – יום י"ב בניסן, יתקיים: "**באה שבת – באה מנוחה**" "מה ידידות מנוחתך... **ושם ינוחו יגעי כוח**" "**שינה משובחת** כדת נפש משיבה", ו"דרור יקרא לבן ובת", לקרוא כנהוג, מן ההגדה, וללמוד ולהתכונן בנחת לקראת ליל הסדר. כמובן, שהזריזים יכינו לשבת את רוב המאכלים והסלטים – **כשרים לפסח**, ומאכלי החמץ והחלות וכו' עטופים היטב בתוך כלים חד-פעמיים, שאותם יניחו על הפלטה או הבלע' המצופים.

..... **ובס"ד במוצאי "שבת הגדול – פרשת צו" – "אין צו אלא לשון זירוז"**, בירושלים - **19:40** באזור המרכז והצפון - **19:42** ובאזור הדרום - **19:41** רבנו תם - **20:20** ניגש, כל עם ישראל, כאיש אחד בלב אחד, בכוחות מחודשים, במרץ, ברעננות ובהתלהבות אל השיא, **גמר מבצע פסח תשע"ז**, כאשר לפנינו, הזמן ה"מסוגל" יומיים תמימים, **האחד** – יום א' לסיום הניקוי וסילוק החמץ מהבית. **והשני** - יום ב', לסיום הבישולים והכנת ה"סדר" והבית לקראת החג - **הפלא ופלא !!!**

פרשת פרה – שבת "כי תשא" כ' אדר: מוציאים ספר שני וקוראים בו – "זאת חוקת התורה אשר צווה ד', וייקחו אליך פרה אדומה תמימה וגו' (במדבר י"ט, א-כ"ב). "כדי להזהיר את ישראל שיעשו פסחיהם בטהרה" (רש"י מגילה כ"ט ע"א) "ולפיכך קוראים פרשה זו, כדי להתפלל לפניו יתברך, שגם עלינו יזרוק מים טהורים במהרה" (לבוש, סי' תרפ"ה ומשנ"ב שם). יש אומרים, שחיוב קריאת פרשה זו הוא מן התורה... **אין אומרים "אב הרחמים" ואין מזכירים נשמות.**

המעבר לשעון קיץ **אור ליום שישי כ"ו אדר** עש"ק "מברכים", "פרשת החודש", פרשת ויקהל-פקודי "חזק" מזיזים את מחוגי השעון קדימה בשעה (קיץ – קדימה, חורף – חזק). שימו לב! למחרת יום שישי:

נץ החמה – 6:37 סוף זמן קריאת שמע (מג"א) – 8:57 סוף זמן תפילה - לכתחילה (הגר"א) – 10:43 בדיעבד, (חצות היום) – 12:45. **הדלקת נרות שבת ויקהל-פקודי, פרשת החודש ושבת מברכים:** ירושלים – 18:18 מרכז הארץ – 18:33 צפון – 18:28 דרום – 18:35 **מוציא שבת:** ירושלים – 19:30 מרכז, צפון ודרום הארץ – 19:32 רבנו תם – 20:11

שבת ויקהל-פקודי חזק: עם גמר קריאת הפרשות האחרונות של חומש שמות "ויקהל-פקודי", על ידי הקורא, לפני שהעולה מברך את הברכה האחרונה, אומר הציבור: "חזק חזק ונתחזק", והעולה עצמו לא יאמר עם הציבור, כדי שלא להפסיק בין הקריאה לברכה, ולכן יש למהר ולסגור את הספר, עם תום הקריאה, כדי שלא יחשבו שגם המילים "חזק חזק וכו'" כתובות בתורה.

פרשת החודש: מוציאים ספר נוסף, וקוראים בו: "ויאמר ד' אל משה ואהרן וגו' החדש הזה לכם ראש חדשים, ראשון הוא לכם לחדשי השנה וגו'" (שמות י"ב, א-כ), פרשה, שכל מצוות חודש ניסן מפורשות בה. מפטירים ביחזקאל פרק מ"ה, ט"ז – מ"ו ופרק מ"ו, א-י"ח.

ברכת חודש ניסן: המולד יהיה - בליל שלישי בשעה שבע וארבע דקות ו 10 חלקים. ראש חודש ביום השלישי הבעל"ט. בברכת "יחדשהו הקב"ה עלינו וכו' אומרים: "ולגשמים בעיתם", כיון שעד פסח עדיין זמן גשמים (דעת הגר"ח קנייבסקי שליט"א בספר "ולגשמים בעיתם" עמ' קצ"ד ורל"ט). **ובני ספרד**, יש מוסיפים גם: "ולטללי ברכה" כיון שמפסח הוא זמן הטל-הגהות איש מצליח לבא"ח. **אין אומרים "אב הרחמים" אבל במנחה אומרים:** צדקתך".

ערב ראש חודש ניסן - יום שני כ"ט אדר – תפילת "יום כפור קטן". רבים עולים לקברי אבות וקברי צדיקים. מכיוון שלדעת רבי יהושע בניסן תחילת השנה שאז נברא העולם, ולכל הדעות, ערב ר"ח ניסן נערכים לקראת החודש בו עתידים להיגאל, במהרה.

יום שלישי - ראש חודש ניסן – "החודש הזה לכם ראש חודשים" - "לכם" - אותיות מלך לחודשי השנה. "חודש האביב" - אב ל"ב החודשים. מן החת"ס זי"ע הזהיר שלא לקרוא לחדש ינואר-למנינם, "הראשון", כי לנו אין אלא ראשון אחד- **ראשון** לחודשי השנה, **ניסן**. במשך כל חודש ניסן אין אומרים וידוי ותחנון, ובני ספרד אין אומרים "למנצח יענך וגו'" בין "אשרי" ל"ובא לציון" כל החודש. ובני אשכנז, אומרים, פרט ליום טוב וחול המועד. אין מתענים בחודש ניסן פרט לתענית בכורות ותענית חלום. ויש שאין עולים בו לקברים.

עיקרי דיני ברכת האילנות

שו"ע או"ח רכו, א: "היוצא בימי ניסן וראה אילנות מוציאים פרח, אומר: "ברוך אתה וכו' שלא חיסר דבר בעולמו, וברא בו בריות טובות ואילנות טובות ליהנות בהם בני אדם".

א. מברכים, כשרואים שני אילנות מאכל יחד, אפילו מאותו מין.

ב. כשרואים לבלוב הפרח ("הניצנים נראו בארץ") על כן, בבבל קראו לניסן – "ניצן". ואח"כ נקבע ל"ניסן", על שם הניסים שנעשו בו.

ג. לכתחילה אין לברך על אילן שבשנות עורלה או המורכב.

ד. לכתחילה אין לברך בשבת (1) חשש תלישה, כשם שאסור להריח בעץ שיש בו פירות, בשבת, "שמא יעלה ויתלוש פרי" (2) משום איסור בורר - שעל ידי הברכה מבררים את ניצוצות הקדושה מן הצומח (כף החיים, שם).

ה. מי שלא ראה כלל אילנות בניסן - יכול לברך אף באייר - כל עוד לא נשלם הפרי. ראה אילנות בניסן, ולא ברך, יכול לברך באייר רק כאשר נראים עדיין פרחים.

"ומה שנהגו אמותינו מאז ומעולם להרבות בעסק זה **יותר מן הנצרך באמת**, על פי שאמרו במדרשות, כי חמץ בפסח "שאר שבעיסה" וכלה גרש יגרשנו מכל מבואותינו וסתר לבנו ויחפשו בחורים ובסדקים" - **תשובת הרדב"ז ג, תקמ"ו**.

אכן, ערבי פסחים הינם ימים קדושים, בהם כל נפש יהודית מתעלה, בהתאם לדרגתה, "כי ידוע הדבר ואמת, שכל האדם נפעל כפי פעולותיו" (ספר החינוך מצווה ט"ז), ותוך כדי העמל, היגיעה והטרחה המרובה, חשים כולם בפועל, עד כמה, יחד עם הניקיון הגשמי, בד בבד עם המירוץ והקצוץ של הכלים, והחיפוש הבלתי-נלאה אחר כל פירור חמץ – מתנקה גם כן הנפש, ניקיון רוחני – "כבולעו כך פולטו".

ראויים להיזכר דבריו של **הגאון הקדוש רבי קלונימוס קלמיש מפיאסענצא זיע"א** באחד ממאמריו ב"חובת התלמידים": "קדשינו ז"ל אמרו, שחג הפסח בחינת אהבה, לפי שהאדם מרגיש בעליל את כל מצוות הפסח, זהירותו ודקדוקו, ומתוך חביבות ואהבה, רץ בכל כוחו, הבן [והבת], לקיים מצוות האב... רוצה הוא לכנס כל כולו לחורים ולסדקים, קופץ הוא על התנור, מכניע ודוחק עצמו אל תחת למיטה, כי הלב עורג ודעתו אינה מתקררת, ומעתה כמעט קשה לו כבר לדבר דברים שאינם מענייני הפסח, להגעיל הכלים, לקנות מה על פסח... זהו כל דבוריו ומחשבותיו ובכולו שקוע הוא בהפסח".

מבצע פסח כשר ושמח תשע"ז

תכנון מדויק וההערכות נכונה, מבטיחים בס"ד את השגת היעד, בהתגייסות ובשיתוף פעולה של כל בני הבית, ובראש ובראשונה, בלימוד, שינון וחזרה של הלכות הפסח, קודם לפסח שלושים יום.

השנה תשע"ז קו-הגמר, והיעד אליו נשאף כולנו, בעזרת ד' יתברך בהגיע ערב פסח י"ד ניסן: [על פי שעון הקיץ]

סוף זמן אכילת חמץ: לחומרא – **9:40** לשיטת מגן אברהם – **10:02** לשיטת הגר"א בני ספרד ושו"ע הרב – **10:33**

סוף זמן ביעור החמץ: לחומרא – **10:54** לשיטת מגן אברהם – **11:21** לשיטת הגר"א בני ספרד ושו"ע הרב – **11:37**

דברי מרן הגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצ"ל בנוגע לניקוי והכנת הבית לפסח בימינו

נראה, כי נתפסנו בימינו במלכודת. אמנם, הבית המודרני הממוצע, גדול יותר מאשר בעבר, רהיטים, כלים ובגדים למכביר ממלאים את הבית, אבל, מאידך, המרצפות עשויות כיום מאבן, ולא כבעבר כאשר רצפת העץ או העפר דרשה קרצוף וניקיון יסודי, בכל חריץ וסדק, הארונות והשולחנות מצופים בלכה או בפורמייקה שלא כבעבר, שהיו עשויים מעץ גלמי, עובדה שדרשה לקראת הפסח, גירוד וקרצוף ולעיתים אף שיוף, בכדי להבטיח שאף פירור אוכל לא נותר בסדקים. בימינו, לרשות עקרת הבית עומדים מכשירי וחומרי ניקיון שלא היו מצויים בעבר [שואב אבק ומפשירי שומנים].

למרות כל זאת, הלחץ והמתח המלווים את עבודות ניקיון הפסח, הגיעו לדרגות בלתי הכרחיות ואף מיותרות... עקרת הבית הופכת להיות פקעת עצבים ואינה מסוגלת ליהנות משמחת יום טוב של הפסח ומתקשה להשתתף במצוות ובחיובים בליל הסדר... על האישה לצפות לחג, בשמחה ולא להירתע ממנו כמו מתשעה באב.... ומכיוון שעל האישה להגיע לליל הסדר נינוחה וערנית כדי לקיים מצוותיה עם כל שאר בני המשפחה, על כן ברור שביצוע החובות של ערב הפסח, צריך להיות מחושב ביחס לחובות החג עצמו.

אין לבטל מנהגים שהועברו בכלל ישראל מדור לדור, אך ישנם הנהגות שונות שנשים לקחו על עצמן כיום, שאינן המשך למסורת ולמנהגים מדורות עברו, לדוגמא, אם אדם אינו מוכר את החמץ שברשותו, כמובן שהוא חייב לנקות היטב את כל כליו ולבדקם מכל חמץ שנשאר עליהם, או לפסול את החמץ בחומרים חריפים מלהיות ראוי למאכל, כפי תקנת חכמים שחייבו בדיקת חמץ וביעורו, [שהרי אינו מוכר חמץ, וכשישתמש אחרי הפסח, במעבד מזון, בתנור ובתבניות שלא נוקו לחלוטין, יעבור באיסור חמץ שעבר עליו הפסח, שאסור אפילו בפחות מכזית באכילה ובהנאה]. **אבל אם החמץ נמכר, כמו שנוהגים כולם כיום** (רבים אומרים "אנו לא סומכים על המכירה", ולא מוכרים חמץ.... אבל גם הם עומדים בתור למכירה.....) **אם כן, אין הכרחי כבר קרצוף הסירים המחבתות, הצלחות וכדומה, אשר ממילא מאוחסנים בארונות סגורים.**

אם יהיו מי שירצו בכל זאת, **להתעקש ולהחמיר** על עשיית העבודה המיותרת, צריך לדעת כי בחומרות אלו, **יש סכנה גדולה** לגרימת קולות רבות, ולעיתים אף לביטול מצוות היום - חיובים מן התורה ומדרבנן, שהנשים חייבות בהן בפסח כמו האנשים, ובמיוחד בשולחן הסדר

נשאל רבנו: באיזה אופן יש לבדוק את החמץ אור לארבעה עשר, הרי אם צריכים לבדוק כל כיס וכל מקום, הרי שגם בהרבה שעות אי אפשר יהיה להספיק? ואם לאו, מה בודקים בכלל כיום? והרי זה נראה כחוכא וטלולא?

והשיב רבנו, שסדר הבדיקה כיום הוא, שאם לא בדק מקודם, ודאי שחייב, מעיקר הדין לבדוק כעת לאור הנר את כל הבית, אבל כיוון שהיום מנקים ובודקים הכול קודם ליל ט"ו [הרי כבר מאחסנים דברי פסח במקרר ובמקפיא ובארונות המטבח, כמה ימים לפני הפסח, וכמובן שבודקים אותם כדין לאור הנר או פנס כראוי (בלא ברכה), לפני הכנסת הדברים, לכן, בליל י"ד הולכים ובודקים לאור הנר בכל מקום ומקום, וגם שואלים: האם ניקיתם היטב ארונות אלו? את המדפים והמגירות הללו? ובזה יוצאים ידי חובה (קובץ קול תורה חוברת מ' ניסן תשנ"ו עמ' כ"ג שבות יצחק פסח עמ' ל"א) ולעניין הבגדים, כתב רבנו ב"הגדה של פסח", ענייני בדיקת החמץ: "אם בזמן שניקו את הבגדים בדקו את הכיסים מחמץ לאור היום, אין צורך לבדקם שוב בליל בדיקת חמץ".

ידיעות בסיסיות, חובה לכל העוסק בהכנת הבית לפסח

מהו חמץ? כל המכיל את אחד מחמשת מיני דגן: חיטים, שעורים, כוסמין, שיפון ושיבולת שועל.

באנגלית: wheat, barley, spelt, rye and oats

ברוסית: פְּשֵׁנִיץָה, יִטְצֵמִין, פּוֹלְבָה, רוֹז, גֶּרְקוֹלֶס.

בספרדית: טְרִיגוֹ, סוֹדָה, אֶסְפֵּלְטָה, סֶנְטוֹ, אֶמְנָה.

בהונגרית: בוז'ה, ערפה, טונקוה בוז'ה, הוידניה, זאב. כמו כן, כשמופיעים ברשימת הרכיבים הדברים הבאים – המזון מכיל חמץ: 1. עמילנים 2. דגנים 3. לתת 4. דקסטרזה 5. גלוטן.

דוגמאות לחמץ גמור: סולת, קוסקוס, בורגול, גרנולה, בירה, ויסקי, שקדי מרק, דברי מאפה, מציות קרקרים, וופלות, בייג'ל וחטיפים מחמשת מיני דגן, שמרי בירה, ביסלי, ממתקים מלאכותיים (סורביטול, אספרייטים) פרט לסוכרלוז, ויטמין E מקורי, תחליפי קפה.

ידיעות חשובות שמעתי מידידי הרה"ג ר' פנחס בינדר שליט"א האחראי והמומחה לחומרי גלם במחלקת הכשרות של העדה החרדית ירושלים, לקראת פסח תשע"ז: 1. רוב רובם של סוגי הוודקה בעולם הינם **חמץ גמור**, ובפרט "וודקה אבסולוט" – **חמץ טהור**. ישנם מספר מקומות בודדים בחבר העמים (רוסיה), בהם מייצרים וודקה ממיצוי תפוחי אדמה. 2. סוכר ענבים – עשוי מדקסטרזה והינו **חמץ גמור**. משמש כתוספת מזון לתינוקות, בהיותו סוכר מפורק הנספג יותר בגוף. במידה ולא נמכר בחמץ, **אסור** אחרי הפסח. 3. מאידך, "לציטין" כיום, אינו מופק מחיטה אלא רק מסויה ומרכיבי שמן חמניות על כן **אינו** חמץ, אלא כקטניות, וכמובן אינו נצרך בפסח **אלא בהכשר למהדרין**. 4. כל הכוהל (אלכוהול) הנמכר בבתי המרקחת, כגון לחיטוי וכדומה – אינו עשוי מדגנים.

מצרכי מזון שאינם מכילים חמץ כלל! כל ימות השנה: (עפ"י פרסומי בד"צ עדה חרדית במדריך לפסח וגופי כשרות שונים). על כן למחמירים שלא להשאיר בביתם בפסח אפילו לא תערובת חמץ, אין להם שום צורך לזרקם ולאחר ניקוי חיצוני ניתן לשומרם בארון נעול בפסח. **אין צורך**, ואף אינם נכללים במכירת החמץ – **מוכרים אך ורק חמץ!**

אבקות אפיה, אגוזים – כל הסוגים, אורז, אינסטנט פודינג – כל הטעמים, במבה, ג'לי, גריסי פנינה [נאמר לי ע"י רבני מחלקת הכשרות בבד"צ העדה החרדית, שבתהליך הקילוף והשיוף של השעורה להפוך ל"גריסי פנינה" בכל השלבים, אין כלל הימצאות של מים], דבש, דגים טריים, דייסת קורנפלור לתינוקות (מיועדת לאלרגיים לגלוטן), חומץ, חרדל, חילבה (גרגרנית), טופי (כל הסוגים), טחינה, יין מיקבי הארץ, מיונז, מרגרינה, סוכר וניל, סילאן, קטשופ, קפה נמס (אבקה, מגורען), קקאו, קצפת ריץ, ריבות, שוקולית, שמרים טריים ויבשים, שלגוני קרח, תה.

כמובן שכל מוצר שאין עליו כשרות לפסח למהדרין אין צורכים בפסח, גם אם ידוע שאינו מכיל חמץ!!!

כשרות תכשירי האיפור והקוסמטיקה לימות הפסח: התכשירים וחומרי האיפור המצויים כיום, מעורבים בחומרים כימיים הפגומים בטעמם, ונפסלו לאכילת הכלב, כמו כן, לדעת רבנו תם תוס' נידה ל"ב ע"א לא נאמרה "סיכה כשתייה" לעניין חמץ בפסח, ועפ"י פרסומי בד"צ העדה החרדית, כמה שנים, כיום, נעשה שימוש רב באלכוהול סינטטי. עם זאת, הכרעת הרבה מן הפוסקים, שכל חומר, קרם או משחה ששמים אותם **בפה או על הידיים**, לא ניתן לומר עליהם שנפסלו מאכילת הכלב, שהרי חל לגביהם הכלל של "אחשביה" – דהיינו, בני אדם שמים אותם בפה או על הידיים והם מועשרים בחומרי טעם, דרך הנאה, ואין הם נפסלים, אפילו לאדם, שהרי בלתי נמנע שלא יבלעו או יבואו במגע

עם מאכלים וכלים, על כן, הכרעת הפוסקים, שכל הבא במגע עם הפה והידיים – **חייב הכשר למהדרין לפסח**. בכלל זה: משחות שיניים, מי פה, אודמים, סטיקים ליובש השפתיים (אגב, תכשיר ה"רקוטן" לטיפול בפצעי הפנים – כשר לפסח מזה שנתיים, אלא שהינו גורם ליובש, המצריך טיפול), כמו כן, חוט דנטלי המצופה ווקס – אסור לשימוש בפסח.

להלן חברות לייצור מוצרי קוסמטיקה שמוצריהם (אודמים, קרם ידיים) כשרים לפסח תשע"ז: כל מוצרי ד"ר פישר (בד"ץ העדה החרדית) "רבולון" "אולטימה" (בד"ץ K.F. לונדון) "הלנה רובנשטיין", (הרב גרוסמן מגדל העמק), "ג'ד" "וישי", "לנקום", "מא'ק" "אסתי לאודר", "אלמקיאז" "יוסי ביטון" "בובי בראון" סופטאצ' (הרב יוסף זריצקי) "קרליין" (מחזיקי הדת). יש לציין, שכל התכשירים והמשחות העשויים עם ווזלין או אלורה – אינם מסוגלים להכיל דגנים ועל כן – כולם כשרים לפסח.

לעניין ניקוי והכשרת אלמנטים אורטודנטיים – פלטות, גשרים, שומרי מקום:

1. אין לאכול בהם חמץ חם (עוגיות עם קפה לוהט, פיצה חמה וכדומה) 24 שעות לפני סוף זמן אכילת החמץ, היינו, השנה מבוקר יום ראשון, י"ג ניסן שעה – 10:02. 2. גומיות – חובה להחליף. 3. הכשרה פשוטה ומועילה לכל אלמנט נשלף: לאחר ניקוי יסודי יש להכניסו לכלי שיש בו תערובת של שליש מים (פושרים) ושני שלישי מלח – לחצי שעה. כן דעת מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל בדומה להכשרת חביות הבולעות מ"ן נסך. בעלי אלמנטים שאינם נשלפים (קוביות צמודות וגשרים קבועים) בנוסף להנ"ל, עליהם להימנע מאכילה ושתיית רותח במשך הפסח.

ידיעות מעודכנות לשנת תשע"ז בנוגע לתכשירים ומוצרים שונים: אחרי בדיקות יסודיות במעבדות ע"י מומחי כשרות, כמדווח על ידי ידידי הרב יוסף זריצקי שליט"א 0548484044 לא נמצא חמץ כלל ברשימת הדברים הבאים וניתן להשתמש בהם בפסח בלא הכשר לפסח:

כל סוגי הכלים החד פעמיים כולל מקרטון עם אלימינציה צבעונית, ניילון נצמד, נייר אלומיניום, נייר סופג, נייר פרגמנט לאפיה ולכיסוי מדפים, כל סוגי המפיונים לשולחן והמנג'טים למאפים, כל סוגי הממחטות הלחות, קיסמי שיניים, תבניות לאפיה חד – פעמיות, פילטרים, מסנני מים, ספריי לגיהוץ, כל סוגי הווזלין ואלורה (אינם מסוגלים להכיל חמץ – מיד מתפרקים), כל הדאודורנטים מכל חברה (אין שימוש כיום באלכוהול חמץ) זכורני שמרן הגרש"פ שיינברג זצ"ל הורה בנוכחותי, בחוה"מ פסח תש"ע, לבת, שקיבלה במתנה מדודתה שבאה לביקור בפסח, מקנדה, בושם לגוף, ושאלה האם תצניעו, וענה: "השתמשי בו בלא פקפוק, הכול היום סינטטי".

הערת מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל: "מה שיש שנותנים הכשר לפסח על דברים שאין בהם כל חשש חמץ כלל ועיקר, הרי זה כחוכא ואיטולא ואין לעשות כן" (מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל, הליכות שלמה עמ' סה הערה 14)

כיצד נאסר החמץ? חמישה ציונים שונים נאמרו אך ורק לעניין איסור חמץ בתורה:

א. איסור אכילה – "כל אכל חמץ ונכרתה הנפש ההיא מישראל" (שמות י"ב, ט"ו) היינו כזית ובמזיד.

ב. איסור הנאה – "ולא יאכל חמץ" (שמות י"ג, י"ג) דוגמאות: 1. אסור להאכיל חמץ לבעלי חיים (תרנגולים, כלב, תוכי, דגים) 2. אסור להשתמש בדבק חמץ – דבק שקדים. 3. תמונות נוי המכילות חיטה חנוטה, פסטה. יש להטמין בארון. 4. מניות בחברות המייצרות ויסקי או בירה יש למכור לגוי לפסח. (שו"ת מנחת יצחק ח"א) 5. בעל חנות מכולת אסור לקבל תשלום בפסח על חמץ שמכר לפני החג והחמץ קיים (עובדים זרים) משום חילופי חמץ – שו"ע תנ ושו"ת שבט הקהתי ב, קעד. 6. אסור להריח בפסח בפת של גוי להנאה. שמא יבוא לאוכלו – שו"ע תמ"ג, ב ורמ"א, הגר מעל מאפיה של גויים, אל יריח בריח הפת בכוונה ליהנות – שו"ת מהרש"ם.

ג. לא יראה – "ולא יראה לך שאר" (דברים ט"ז, ד)

ד. לא ימצא – "שבעת ימים שאר לא ימצא בבתיכם" (שמות י"ב, י"ט). 1. אסור שיהיה חמץ שייך לישראל בפסח, אפילו נמצא בתיק בביתך ואפילו במקום העבודה, בשולחן או ארונית השייכים לו. 2. פחי אשפה בבית משותף כששכנים שאינם שומרי מצוות או גויים מניחים בהם בפסח חמץ. יש לומר גילוי דעת בערב פסח: "אין אנו מעוניינים שחצרנו תזכה לנו בחמץ שיונח בו בפסח" – עצת הגרש"ז אויערבך והגר"ע יוסף זצ"ל. 3. הרואה חמץ במקום ציבורי או במקום הפקר לא ירימנו אלא לבערו, אבל רק לסלקו לצד שלא יכשלו בו יש להזיזו במקל או ברגל, שאם ירימנו – יזכה בו ויעבור בלא ימצא (שו"ת הריב"ש ת"א). 4. המתארחים במלון או טסים בחברת טיסה שמגישים חמץ עליהם להצהיר שמשלמים רק עבור הלינה ולא עבור ארוחת בוקר או עבור הטיסה ולא עבור הכבודה.

ה. "תשבינו שאור מבתיכם" (שמות י"ב, ט"ו).

הערה: אופן הכשרת המטבח ומכשיריו, והגעת הכלים השונים, המשמשים להכנה, לבישול, להגשה ולאכילת מזון בפסח, על פי הנהגות כל הפוסקים לעדות ישראל השונות, בספרנו "הכשרות" - פרק ו: "מטבח כשר לפסח".

ליל בדיקת חמץ – אור ליום שני י"ד בניסן

עם צאת הכוכבים – 7:44 לאחר ערבית, לאחר שטואטא הבית כולו סופית, ובוצעה "שטיפה גדולה"

(1) בודקים החמץ לאור נר שאינו נוטף או פנס (2) משהגיע הזמן אין אוכלים ולא טועמים אפילו לא פירות. הרעב - עדיף שיטעם עד כביצה (56 גרם) מאשר שימהר בבדיקה. וכן העיף - טוב שינוח מעט (שו"ת מהרש"ם). (3) בעל שמאחר, עדיף שתבדוק אשתו בזמן, בשליחותו, בברכה, ותשאיר חדר אחד שיבדוק הוא בברכה. (4) אין צריך לכבות את האור בזמן הבדיקה, אדרבה, צריך לתוספת אורה. (כך נהגו החזון איש והסטייפלער זצ"ל) (5) כיום, שמנקים הכול ביסודיות יתכן שהנחת עשרה פתיתים (פחות מכזית, עטופים, ומסומנים). יש לה יסוד מן הדין. **יש לעטוף הפתיתים ולרשום היכן הונחו.** הונחו עשרה, ונמצאו אחד עשרה - יש לבדוק את הבית שנית (דעת הגר"מ שטרנבוך שליט"א). (6) כל דבר שניתן להפוך ולנער אינו צריך בדיקת נר (כיסים, מגירות נשלפות, תיקים) הגהות המהרש"ם (7) הבדיקה עם פנס חשמלי, חיונית, תחת רהיטים ומיטות הסמוכים לארץ, במכונית ובמקומות שמסוכן להיכנס עם שלהבת הנר, ומכונית, רצוי לבדוק ביום לאור השמש כשהדלתות פתוחות.

הערה: "אלו הבודקים בהעברה בעלמא (כגון, רק כדי למצוא את עשרת פתיתי הלחם שהטמינו) - קרוב לומר, שהברכה שעושים על הבדיקה - ברכה לבטלה היא" (דרך פקודיך מצוה ט, הובא בליקוטי מהר"ח).

חובה להזכיר: כל שלא עשו בדיקת חמץ, כדן, לאור נר או פנס או אור השמש (כשאורה נכנס למטבח) לאחר ניקוי המקרר, המקפיא וארונות המטבח, בטרם הכניסו לתוכם את מוצרי הפסח (לפני ליל הבדיקה, כמובן בלא ברכה). **חייבים כעת, בליל י"ד בשעת הבדיקה,** לרוקן את המקומות הנ"ל ולבצע בדיקה כדן. אין מקום בבית החייב בדיקה כמו המקרר וארונות המטבח !!! עצם הניקוי, אין די בו, ישנו ניקוי, וישנה חובת בדיקה. אמנם בעל ה"נודע ביהודה פוסק, שחדר שכיבדוהו (ניקוהו) ג' ימים רצופים - חזקתו בדוק, אבל מי מנקה מקרר, מקפיא או ארונות מטבח ג' ימים רצופים.... ? **ואסור לפי הדין** להיות ולהשתמש בפסח במקום שלא נבדק !!! אפילו באים בחול המועד, לדירה שכורה למלון או אכסניה שלא נבדקו, "לא בדק בליל הבדיקה הולך ובודק בברכה עד ערב חג אחרון" (שו"ע תל"ו).

בדיקת הספרים: ספרים שהשתמשו בהם בשעת אכילה או שרגילים לקרוא בהם על שולחן האכילה, וכן סידורים ותהילים וכדומה, המונחים בקביעות בתיק, יש לבדקם ביסודיות דף דף (למעוניינים להשתמש בהם בפסח), **שאר ספרים שבארונות:** מנקים היטב מעליהם ומאחוריהם, בעיקר, המונחים בארונות הסמוכים לשולחן האוכל (ואין די רק בניעור הספר בפתיחתו וסגירתו, פעם פעמיים, שאין בזה אלא גזל שינה, לנוהג לעשות זאת על המרפסת באישון לילה). ויש שכתב, שלא ראינו לרבותינו שנהגו לבדוק הספרים קודם הפסח, וכיוון שמבטלים החמץ, שוב לא חוששים לפרורים דלא חשיבי (דברי הגאון רב"צ אבא שאול בשו"ת אור לציון א, ל"ב וכן כתב הגר"ע יוסף זצ"ל בהגדת חזון עובדיה בדיקת חמץ, ד). אמנם מרן החזון איש והגריי"ק זצ"ל ניקו את אותם ספרים שרצו להשתמש בפסח, באופן יסודי, כבר כמה ימים לפני פסח, ושאר הספרים כיסו (עושה לו מחיצה) וכללם במכירת חמץ - "וכן הדבוק בספרים" (אורחות רבינו פסח, כ"א).

ביטול חמץ: מיד לאחר בדיקת החמץ, נאמר נוסח "ביטול חמץ" (שמא נשכח לבטלו למחרת לאחר שריפת החמץ) באמירת "כל חמירא וכו'" - בתרגום: "כל חמץ או שאור, הנמצא ברשותי, שמצאתיו ולא מצאתיו, יהא בטל ויהא הפקר כעפר הארץ". ובבוקר בביטול שאחרי השריפה מוסיפים "שראיתיו ושלא ראיתיו ושביערתיו ולא ביערתיו (לשון השו"ע תל"ד, ג) יהא הפקר כעפר הארץ". ואף שהחמץ נשרף: א. שמא לא נשרף היטב. ב. הכוונה גם על הנמכר לנוכרי, שמא לא הייתה המכירה כדן.

מכירת חמץ (1) היינו: מכירה ע"י רב או שליח בית-דין, בחתימה ובעשיית קנין, אפשרי גם למנות את המוכר דרך הטלפון ולציין הכתובת והמקומות בהם החמץ מרוכז. (2) כל עניין מכירת החמץ נועד לחמץ שנשאר לאחר הפסח, מפני שחמץ שלא נמכר לגוי במשך הפסח אסור באכילה ובהנאה אפילו פחות מכזית לאחר הפסח. (3) אלו שאינם מוכרים מוצר חמץ (ויסקי, ויטמינים, חמץ וכדומה) חייבים לבדוק היטב התנורים והמעבד מזון, הספרים והבגדים כי אי אפשר למכור רק הדבוק בכלים בבגדים וכו' שהרי שום גוי בעולם לא יקנה פירורים או לכלוכי חמץ דבוקים. **הערה:** בדיקה, ביטול שריפה ומכירת חמץ יכולים להתבצע ע"י אישה או בת גדולה בשליחות הבעל או אבא.

שבת הגדול – י"ב ניסן: מנהג ארץ ישראל לקרוא את הפטרת "וערבה לד' מנחת יהודה וגו' (מלאכי ג), בין שחל שבת הגדול בערב פסח בין שחל כהשנה (לוח ארץ ישראל להגרימ"ט זצ"ל). ואין אומרים אב הרחמים ולא צדקתך וגו'.

מנהג ישראל בכל מקום, שהרב דורש בציבור, להודיעם דינים השייכים לפסח (היעב"ץ בסידורו), "והעיקר להוכיח לעם... המעשה אשר יעשון, היינו דיני הגעלה וביעור חמץ וכו' ושאר הלכות הפסח, אבל אם תהיה הדרשה רק בפלפול או דרוש בעלמא – אין יוצאים בזה ידי חובתם (משנ"ב ריש סי' תכ"ט). יש נוהגים לקרוא בשבת הגדול מהגדה של פסח, מ"עבדים היינו" ועד "לכפר על כל עוונותינו", לפי שבשבת זו הייתה תחילת הגאולה ונעשה בה נס לישראל, ועוד, כדי להסדיר את ההגדה בפני התינוקות. ויש סוברים, שאין לקרוא, לפי שהנאמר "בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך" בא למעט שלא לקרוא את ההגדה לפני ליל הסדר, ועוד, כשם שאין לאכול מצה מבעוד יום משום חביבות המצווה, כן גם ההגדה תהא חביבה יותר כשיאמרוה לראשונה בליל הסדר (דברי מרן הגרש"א זצ"ל) ואמנם, הגר"א לא אמר.

יום שני י"ד ניסן – ערב פסח

משכימים לתפילת שחרית. נץ החמה – 6:16 כדי להספיק לסיים את אכילת החמץ וניקוי הבית בזמן.

בתפילת שחרית: בני אשכנז – אין אומרים מזמור לתודה וגו' ולא למנצח יענך ד' ביום צרה וגו' ואף לא במשך כל ימי החג. **בני ספרד** – אומרים מזמור לתודה וגו' וגם כל ימי החג. ולמנצח יענך וגו' – אין אומרים כל חודש ניסן.

תענית בכורות – הבכורים שאינם מתענים, משתתפים בסעודת סיום כדי להפטר מתענית, כולל אב שבנו הקטן בכור, ואפילו נולד קודם חצות ליל י"ד (שע"ת בשם שבו" ומקראי קדש פסח ב, כב והגש"פ חזון עובדיה עמ' ק). **בכור קטן** העושה סיום – פוטר את אביו וכל המשתתפים. בסעודת הסיום, אין הבכור צריך לאכול כזית, אלא מספיק שיטעם משהו, ודי לאכול תמרים, צימוקים או סוכריות וכדומה (דעת הגרש"א זצ"ל בספר ועלהו לא יבול עמ' קע"ד). **בכור** **שהיה אנוס** ולא יכל להצטרף לסיום מסכת, בשעהד"ח יכול להצטרף לסיום בשמיעה בטלפון ("מעדני שלמה" עמ' ב).

בת ואשה בכורה – רצוי להביא להן משיירי סעודת הסיום. שלדעת השו"ע ת"ע: "יש מי שאומר, שאף בכורה נקבה מתענה, שהרי "בתי בת פרעה (בכורה) ניצלה ממכת בכורות בזכות שמשתה את משה מהיאור". ואף שהוסיף הרמ"א: "ואין נוהגים כן". לצאת ידי כל הדעות - ראוי להביא להן.

סוף זמן אכילת חמץ: מגן אברהם – 10:02 להגר"א שו"ע הרב ולבני ספרד – 10:33

יש לצחצח את השיניים היטב, ולהצניע את המברשת והמשחה שאינה כשרה לפסח. ולהוציא את המשחה ומי-הפה הכשרים לפסח. כמו כן, אין להשתמש בפסח בחוט דנטלי המשוש ב"ווקס", מחשש עמילנים של חמץ.

שריפת החמץ וביעורו לכתחילה, יש לשרוף באש, בלא חומרי דליקה. כמו כן, אפשרי (במקום שלא ניתן להדליק אש), לפורר לים או בשירותים. נהוג לשרוף עם החמץ את הלולב, פתילות החנכיה, הפרשות החלה שנשארו. ויש להקפיד על הפרדה בין בשר לבין חלב במדורת החמץ. שהרי ישנו איסור לבשל בשר בהמה בחלב, אף בלא אכילתם.

סוף זמן ביעור חמץ: מגן אברהם – 11:21 להגר"א שו"ע הרב ולבני ספרד – 11:37

עשר משימות חובה עד סוף ביעור חמץ:

1. ניקוי וטאטוא אזור ארוחת הבוקר, כולל המדף במקרר עליו היו שאריות החמץ.
2. ניקוי סופי של הטלפונים הניידים והניידים (גם בפסח פה – סח)
3. החלפת ראש המטאטא או ניקוי במסרק סמך.
4. הוצאת השקית מתוך שואב האבק והחלפתה.
5. ניקוי יסודי לרצועות השעונים, הצמידים והטבעות. טבעת שלשו אתה בקביעות בצק, לדעת הגרצ"פ פרנק זצ"ל עדיף להטמנה עם כלי החמץ בארון שנמכר בו החמץ.
6. הזרמת מים רותחים עם חומר פגום לפתח יציאת כיורי המטבח והחלפת הרשתות.
7. ניקוי סופי למחשב וכל ספחיו, בעזרת שואב וממחטות לחות.
8. מעבר סופי על חדר המדרגות מהכניסה ועד פתח הדירה, כולל ארונות חשמל וטלפון – לדעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל חובה על כל דייר עד הדירה שלו, אא"כ ממנים שליח שיבדוק בכל הבניין.
9. נעילת דלתות הארונות המסומנים בהם החמץ וכליו הנמכרים, כולל ספרי ביטול ואפיה, ספרי טלפון, ויש מוסיפים ברכונים של כל השנה והטמנת המפתח במקום ידוע.
10. ניעור הבגדים, הזקנים והשיער, ובזאת תם מבצע פסח תשע"ז (יש המתעדים בצילום את הבית הנקי).

"יהי רצון שהמלאכים העולים מקשר"ן – קרצוף, רחיצה, שטיפה ניקוי ימליצו טוב בעדנו" דברי רבי לוי יצחק מברדיטשוב זי"ע, שהיה אומר בערב פסח, בראותו את העמל והטרח להגיע לפסח כשר, כהלכתו.

דברים האסורים באכילה ובשתייה במשך יום י"ד ניסן:

- א. **מצה שיוצאים בה ידי חובה בלילה** - זמן האיסור: מעלות השחר – 4:44 – משנ"ב תע"א, י"ב. ויש אסורים מן המנהג מראש חודש ויש מפורים – ויש להם מקור (שו"ת אגרות משה א, קנה) האיסור מן הדין – בערב פסח **האיסור כולל**: קטנים וקטנות משודעים לספר ביציאת מצרים – כדי שיהיה חידוש באכילת המצה בליל הפסח.
- מותרים**: מצה עשירה (רק במי פירות), **לבני אשכנז** – עד סוף זמן אכילת חמץ 10:02. מצה מטוגנת, מבושלת (קניידלך לאוכלי שרויה) – עד שעה עשירית של היום 15:53. אבל אסורים עוגה ועוגיות מקמח מצה אפיות (אפילו מעורבות ביין ובדבש) – משום שלא נתבטל מהם שם מצה – שער הציון שם.
- ב. **יין ומיץ ענבים** – שו"ע תע"א: "ויין מעט לא ישתה" (מרחיק התיאבון) הרבה – מותר. היינו לדעת המשנה ברורה: שתי כוסות של רביעית – 172 סמ"ק. לדעת הגרי"ח זוננפלד זצ"ל השותה את הכמות המותרת, לצאת כל הדעות – עלול להיות בחשש שיכרות בליל הסדר.
- טעימה מעטה – מותרת ואף רצויה, לבחירת יין או מיץ ענבים הראוי למצווה.
- ג. **מרור** – רמ"א תעא, ב: "ויש נוהגים שלא לאכול חזרת בערב פסח כדי שיאכל מרור לתיאבון..." ובמשנ"ב שם: ואין למנהג זה טעם, אדרבה, טוב שלא יאכלנו בלילה לתיאבון כי הוא זכר לעינוי.
- הלכה למעשה: כיון שהובא בשם הרשב"א, על כן, לחיבוב מצוות מרור, אין לשנות מנהג קדמונים.
- ד. **חרוסת** – נהגו שלא לאכול, אף שאין חשש שלא יאכלוה לתיאבון... ואולי מחשש שלא יישאר לקיום אכילתה בלילה...

ערב פסח אחרי חצות היום – 12:41

- מעיקר הדין **אסורה כל מלאכת קבע**, אפילו בחינם ואין רואים ממנה סימן ברכה. בפרט בירושלים עיה"ק ת"ו, מקום הקרבת הפסח. **שכחו או לא הספיקו** - מותרות מלאכות ע"י גוי ואפילו בשכר, כמפורט להלן:
- א. **תספורת השיער וגילוח** – שכחו מקודם, מותר אחרי חצות ע"י גוי אבל לא ע"י ישראל אפילו בחינם, אא"כ הישראל עני שאין לו מה לאכול בליל הסדר ובחג, לא מצא כזה, והשערות ארוכות (לקראת ספירה) – מותר להסתפר ולהתגלח ע"י עצמו. אישה לצורך מצוה או צניעות – מותרת בכל אופן, כל מה שצריכה.
  - ב. **קציצת ציפורנים** – אם שכחו, מותר אחרי חצות, ע"י עצמו או ע"י אחרים ללא שכר.
  - ג. **כיבוס** – מותר להפעיל מכונת כביסה קודם חצות, אף שתסתיים פעולתה לאחר מכן, ולדעת מו"ר הגרי"י נויבירט זצ"ל כיום, שרק לוחצים על כפתור, ייתכן שבשעת הדחק יש להתיר הפעלת מכונת כביסה אף אחרי חצות.
  - ד. **צחצוח נעליים והברקתן** – לא הספיקו עד חצות, מותר לכבוד יום טוב, אף במשחה וצחצוח.
  - ה. **גיהוץ** – בגדים הנצרכים לחג – מותר (תשובת מרן החזו"א לאחותו, אורחות רבנו ח"ב עמ' נו) בחוה"מ מותר רק גיהוץ שטחי (בלא אדים) לצורך לבישה בלי שיכוונו לגהץ במועד (שו"ת בית דוד)
  - ו. **תיקון בגדים** – לצורך המועד מותר אפילו במעשה אומן, כגון קרעים, כפתורים וכדומה, בין לעצמו בין לאחרים. מכל מקום, אין ליטול שכר מאחרים אבל תפירה וסיום בגדים חדשים וכן פרימת תפירות ותפירתם מחדש – אסורים.

ההכנות לליל הסדר

יש להקדים ככל שניתן את ההכנות הקשורות לליל הסדר, ואף שמותר לעסוק בהן אף אחרי חצות היום, ראוי ורצוי לבני הבית ובפרט לעקרת הבית להספיק לנוח קמעה כדי להסב לשולחן הסדר בדרך חרות – ערניים ושמחים לקיום מצוות הלילה בשלימות. וכן, כדי להתחיל בסדר בזמן (כדלהלן) כדי שלא יירדמו הקטנים, וכדי להספיק לסוף זמן אכילת האפיקומן – 12:41

✓ יש להכין: שולחן יציב, כסאות נוחים, כריות להסיבה. שו"ע תע"ב, ד: "אישה אין צריכה הסיבה אא"כ היא חשובה וכל הנשים שלנו חשבות אך לא נהגו להסב" **למעשה**: נשים בנות **ספרד** – נהגו להסב (כפ החיים שם, כ"ח) בנות **אשכנז** רק אם חשבות: בכסף משנה פ"ז מהלכות חמץ ומצה 4 אפשרויות: (1) בת גדולי הדור אשת חיל יראת ד'. (2) חשובה בפרי ידיה. (3) שאין לה בעל והיא גברת הבית. (4) מי שיש לה עבדים ושפחות ואינה צריכה להתעסק בתיקון המאכלים ועיני הבית.

✓ **יינות ומיץ ענבים** – עדיף בצבע אדום, אא"כ הלבן משובח, **מזיגת אדום בלבן בלילה** – מוזגים את הלבן לתוך האדום. לפתוח הפקקים והסגרים לפני החג. **בנות ונשים** – יכולות לשתות לכתחילה מיץ ענבים, כי אין להן

- ✓ דין שמחת יום טוב ביין המשמח כגברים (הגרצ"פ פרנק זצ"ל). אין לערב במיץ ענבים מים, כיוון שגם כך, טעמו קלוש (דעת הגרש"ז אויערבך זצ"ל). טוב להניח על השולחן בתחילת הסדר את כל סוגי היינות שבבית – כדי שלא שלא לבוא לידי ספק לעניין ברכת "הטוב והמטיב" כשמביאים בהמשך הסדר יין משובח יותר..
- ✓ גביע או כוס לכל אחד מהמסובים, כולל בנים ובנות מגיל חינוך (6 – 7), המכילים רביעית: **לגר"ח נאה – 86 סמ"ק. לחזון איש – 150 סמ"ק.** כוסות שלימים, שטופים ומודחים. **בני ספרד** – מדיחים בין כוס לכוס. **בני אשכנז** – מוסיפים על הנשאר פרט לקראת "ברך" (סוף הסעודה) שמדיחים הכוס. **בני ספרד** מברכים ברכת הגפן על כוס ראשונה (קידוש) וכוס שלישית (ברכת המזון) **בני אשכנז** – על כל כוס וכוס. **בני ספרד** שופכים בעשרת המכות מן הכוס לתוך כלי, **בני אשכנז** – מטיפים באצבע ("אצבע אלקים היא") כמפורט להלן, על כן, לכוס שנייה, אין למזוג יין הקדוש "בקדושת שביעית".
- ✓ יש לבדוק המצות מחשש **כפולה** לפני סוף זמן ביעור החמץ: **כללי כפולה: א)** נתכפלה המצה ויש הפסק אויר במקום הכפל – אין לאסור מדין כפולה. **ב)** אפילו אין הפסק אויר בין הכפל, אבל אינה דבוקה במקום הכפל עדיין לא נאסרה. ויש המחמירים שאפילו רק נוגעים שני צדדי הכפל בלי שום הפסק אויר – אסורה המצה. (קנה בושם בשם שו"ע הרב) **ג)** הכפלים דבוקים באופן שאפשר להפריד ביניהם – אסורה. במצות שלנו **אין לחשוש לנפוחה** – שהחללים והאבעבועות רובם מחמת חום האש.

הפרשת חלה

חובה במידת הצורך להפריש חלה מן המצות בטרם כניסת החג, להלן מספר כללים להפרשה:

- א.** יש לקרב החבילות זו לזו כשהן פתוחות. אין בכל חבילה שיעור הפרשה, יש להניח לתוך סל אחד או לכסות במפה (משנ"ב תנז, ז ושלמת חיים א, עט) וכן נהג בעל קהילות יעקב זצ"ל לשים את כל החבילות בסדין פרוס, כשמקרבם חבילות ושמים מצה הנוגעת במצות שבשתי החבילות – וודאי יש צורך סל (אורחות רבנו ח"ב עמ' 20).
- ב.** יש להיזהר שלא לצרף יחד מצות שמורות ושאינן שמורות וכן מצות יד ומכונה לצירוף סל, הואיל ומקפידים שלא לערבם אלו באלו – שו"ע יו"ד שכו, ב. ולדעת הגר"מ שטרנבוך שליט"א (בהגדת מו"ז) יש להחמיר שלא לצרף אף לא מצות מתנור ראשון עם מצות מתנור שני.

יש המכניס את ה"כזיתים" לצורך מצוות הלילה בשקיות. ולכתחילה יש להקנות את מצות המצווה לכל האורחים, שיהיה מ"שלכם" (דעת הגר"ש אלישיב זצ"ל).

מועדים לשמחה - חגים וזמנים לששון

ליל הפסח

הדלקת הנרות: ירושלים – 18:29 אזור המרכז – 18:45 הצפון – 18:38 הדרום – 18:46

יש להניח נרות שידלקו עד סוף הסעודה, לכתחילה כולל אכילת האפיקומן (12:41). בדיעבד אפילו עד התחלת הסעודה (שהיא אחרי ההגדה!!)

הברכות: בנות אשכנז ובן איש חי מברכות: "להדליק נר של יום טוב" ושהחיינו (לכוון בשהחיינו גם על חיסול החמץ, ניקוי הבית וכו'), בנות ספרד לפי הגר"ע יוסף זצ"ל: לא תברכנה שהחיינו על הנרות ותצאנה בשהחיינו של הקידוש. גם המברכות בהדלקה, רשאיות לענות אמן על השהחיינו בקידוש ותכוונה על שאר מצוות הלילה.

תפילת ערבית - בנוסח יום טוב. ובאמירת הלל שלם, גם בנות ספרד מברכות פעם יחידה בשנה על הלל שלם בליל הפסח (גם בתפילה ביחידות). אומרים עדיין "משיב הרוח ומוריד הגשם" וכן בשחרית.

התחלת הסדר - מצוות ליל הסדר יש לקיים בליל ט"ו ניסן, על כן אין לקדש (כוס ראשונה מד' כוסות) לפני הגיע צאת הכוכבים – 19:42 ויש מקפידים שלא לקדש לפני הגיע זמן ר"ת. היינו 20:20 כדי שיהיה לילה ממש לכל הדעות

הנחיות הלכתיות נחוצות על פי סדר סימני הסדר

קדש - בליל הסדר שחל בחול, כהשנה, יש לקדש ב**שיבה**, מפני שכוס הקידוש – היא הראשונה מארבע הכוסות, שדין שתייתן בהסיבה דרך חירות. הנשים ובני הבית אף שיוצאים בשמיעה מהמקדש, טוב **שיגביהו** את כוסם כדרך המקדשים, למען יידעו שהכוס, היא הראשונה מארבע הכוסות, וכאילו הם קידשו לעצמם, מדין שומע כעונה. אכן, (בפרט כשלא שומעים היטב את המקדש), יש האומרים את הקידוש מילה במילה מתוך ההגדה ומכוונים שלא לצאת מבעל הבית, ומקדשים כל אחד לעצמו.

בברכת "שהחיינו" של הקידוש, יש לכוון גם כן, על כל מצוות הלילה (סיפור יציאת מצרים, אכילת מצה, ארבע כוסות, מרור ואפיקומן), ונשים שכבר ברכו "שהחיינו" בהדלקת הנרות, ודאי שלא תחזורנה לברך, כשאומרות את הקידוש מילה במילה, אמנם, כשיוצאות מן המקדש, רשאיות לענות אמן על ברכת "שהחיינו" שמברך, ואין זה להן הפסק,

שהרי כשברכו על הנרות (המברכות בזמן ההדלקה) עדיין לא יכלו לקיים את מצוות הלילה, שמתחייבות בהן רק בכניסת הלילה.

שתייה בין כוס ראשונה לשנייה – "אם ירצה לשתות כמה כוסות, הרשות בידו, ומכל מקום, ראוי ליזהר שלא לשתות בין כוס ראשונה לשנייה, אם לא לצורך גדול, כדי שלא ישתכר וימנע מלעשות הסדר וקריאת ההגדה" (שולחן ערוך תע"ג, ג). "משמע, שדווקא יין או שאר משקים משכרים אסור, אבל משקה שאינו משכר מותר לשתות בין הכוסות" (משנ"ב שם, ט"ז).

אכן, אם מזגו כבר כוס שניה והתחילו בהגדה, נחלקו הדעות בין הראשונים אם רשאים להפסיק בשתייה (ראה באור הלכה שם ד"ה הרשות וכו'). **למעשה**, אנשים חלשים, שהצימאון עלול לגרום שלא יעשו את הסדר כתיקונו, עדיף שישתו משקאות קלים (ויגד משה ט"ו, י"ד), ויש שכתב, שעדיף לשתות מים (או מי סודה) בלבד (ערוך השולחן שם, ז).

ורחץ – נוטלים כל המסובים את ידיהם, כשם שנוטלים לאכילת פת, אלא בלא ברכה, ויש שכתבו כיון שהוא לטהרה – די בשפיכה אחת לכל יד. **הטועה וברך על הנטילה** – כשמגיעים ל"רחצה", לפני הנטילה לאכילת המצה, יש לגעת במקומות המכוסים בגוף, או בנעל וכדומה, כדי להתחייב בוודאי בברכה על הנטילה (באור הלכה סי' תע"ה).

כרפס – "וייקח מהכרפס פחות מכזית" לפי שיש ספק לעניין אם לברך עליו ברכה אחרונה (משנ"ב שם, נ"ב). והוא הדין שלא לאכול ירק קטן שלם, משום שנחשב כ"ברייה" ויהא חייב בברכה אחרונה (מקראי קדש ב, מ). אמנם, יש סוברים, שיש לאכול מהכרפס **לפחות כזית**, שאין אכילה בפחות מכזית, ועל פחות מכזית, אין חייבים בנטילה (ראה ביה"ל תע"ג ד"ה פחות וכו' בשם הרשב"ץ), וכדברי הרמב"ם הלכות חו"מ ח, ב ומעשה רב להגר"א ובסידור היעב"ץ שיש לאכול לפחות כזית, וכן נהגו מרן החזון איש והגרי"ז מבריסק זצ"ל. בכל אופן, אין מברכים ברכה אחרונה על הכרפס – משנ"ב שם נ"ו וש"ע הרב, י"א. משמעות דברי הטור והשו"ע, **שאינו לאכול את הכרפס בהסיבה**, וכן נהג מרן הגרשז"א זצ"ל.

יחץ – "וייתן חציה (של המצה האמצעית), לאחד מהמסובין, לשומרה לאפיקומן, ונותנים אותה תחת המפה" (שו"ע תע"ו, ו) - בין הכר והכסת (באר היטב, י"ט), דכתיב "ושמרתם את המצות" (עפ"י הגמ' ברכות כ"ב ע"א שבין הכר והכסת דרך שמירה).

'מנהג ישראל' שהקטנים חוטפים את האפיקומן, עפ"י הגמ' פסחים ק"ט ע"א: "חוטפים אפיקומן בלילי פסחים בשביל התינוקות שלא ישנו", ובשביל לזכור אכילתו, שהקטנים מצפים שיפדוהו מהם (הגדת "ויגד משה"), ונכון להקפיד שלא לומר "גניבת" האפיקומן, אלא "חטיפת האפיקומן", והקפידו על זה ביותר בבית הגר"ח מבריסק ובבית אדמור"י לובאוויטש, "שלא יאמרו בגוים, שהיהודים מחנכים ילדיהם לגנוב, זכר ליציאת מצרים, כנאמר וינצלו וגו'".

מגיד - מצווה לספר ביציאת מצרים ואף לבנים ובנות שהגיעו לגיל חינוך – גיל שש-שבע, מפני שהם גם כן חייבים בכל מצוות הלילה, וכל סיבת השינויים שעושים, כדי לעורר הקטנים לשאול ולקבל תשובות (שו"ע תע"א, י"ד שו"ע הרב שם ומשנ"ב, מז).

סבא המספר סיפורי יציאת מצרים לנכדיו, מוציא ידי חובת "והגדת לבנך" גם את אביהם (בנו או חתנו), ולדעת ההפלא"ה (לקידושין ל ע"א) הוא הדין גם לעניין מצוות "והודעתם לבניך ולבני בניך", שאולי עדיף שהסבא ילמד ויספר לנכדיו ולנכדותיו, מאשר האב, שעל ידי כן הינם מתקרבים יותר למסורת הקבלה מדור לדור. והוא הדין לעניין מצוות "למען תספר באזני בנך ובן בנך", מכל מקום, נכון שגם האב ישתדל במשך ליל הסדר להגיד ולספר לבניו בעצמו – כי מצוה בו יותר מבשלוחו (תשובות והנהגות לגר"מ שטרנבוך שליט"א ב, רל"ו וש"ת בצל החכמה ו, י"ז).

אימא הנמצאת בסדר עם בניה ובנותיה (והאב לא נמצא) – חייבת במצות "והגדת לבנך" כשם שחייב האבא, כיון שהיא חייבת בכל מצוות הלילה (פמ"ג תע"ב א"א, ט"ז והגש"פ חיים לראש).

מה נשתנה - מעיקר הדין, די שאחד הבנים ישאל את שאלות "מה נשתנה", ועדיף שיהיה לפני בר מצוה, שהרי הוא אומר: "מה העבודה הזאת לכם?" וכשאינו בן - שואלת בת, או האישה. והמנהג שכל הבנים [והבנות] שואלים, ואצל מרן הגרשז"א זצ"ל, אחרי שכל הבנים שאלו אחד אחד, חזרו כל המסובים כולל רבנו על שאלות ה"מה נשתנה".

עשרת המכות – מנהג האשכנזים להטיף היין מהכוס בעת אמירת עשרת המכות באצבע, זכר לנאמר "אצבע אלקים היא" (שמות ח, ט"ו) – רמ"א תע"ה, ד. ובהגהות מנהגים – לשפוך בזרת ובמגן אברהם שם, כ"ח – בקמיצה (עפ"י ילקוט שמעוני, וארא, שבקמיצה היכה הקב"ה את מצרים. ויש נוהגים, עפ"י האריז"ל להטות הכוס, ולשפוך היין, שלא באמצעות האצבע, וכן הוא בשו"ע הרב שם, נא ובשערי רחמים בשם הגר"א וכן נוהגים הספרדים, וכן נהג מרן הגרשז"א עפ"י עדות בנו הגר"ב זצ"ל.

הערה: איסטניס (עדין נפש), ששפיכת היין באצבע, תימנע ממנו את שתיית הנותר בכוס – לא ישפוך באצבע, אלא בהטיית הכוס, משום בל תשחית (שער הציון שם, פ"א).

נשים ובנות העסוקות וטרודות במשך ליל הסדר: חובה עליהן עכ"פ לשבת ליד שולחן הסדר ולומר עם המסובים לכל הפחות: קידוש (כוס ראשונה), הא לחמא עניא וכו', מה נשתנה ועבדים היינו וכו'. רבן גמליאל אומר כל שלא אמר שלשה דברים: פסח, מצה ומרור וכו', עשרת המכות, ברכת המזון והלל.

מוציא מצה - השיעור לקיום מצוות אכילת "כזית מצה" בליל הסדר: הכרעת המשנ"ב (תפא, א) וכל גדולי אשכנז וספרד: **במצת מכונה** [- גודלה אחיד ומשקלה כ 30 גרם] ה"כזית": 27.5 גרם, קצת יותר מ 3/4 מצה. ולדעת שיעורי תורה די ב 2/3 מצה. ולחולה ולזקן – שליש מצה כ 9 גרם. **במצת יד** [בעובייה ובגודלה הממוצע] : קצת יותר משליש מצה בינונית כ 27.5 גרם. והחזון איש הנהיג לשער במצת יד, בהנחת כף היד על המצה לפי היקף כף היד עם האצבעות בלי הבהון. ולחולה ולזקן, די בחצי שיעור זה.

זמן אכילת ה"כזית": נמדד לרוב הדעות – **מתחילת הבליעה** ולא הלעיסה (הגר"מ פיינשטיין זצ"ל בהגדת קול דודי יד, ז. שו"ת אור לציון ח"ג טו, יג. וכן שמע הגר"מ ויא שליט"א מהגר"ח קנייבסקי שליט"א (תמוז תשע"ד).

משך זמן הבליעה: לכתחילה תוך **4 דקות** (שיעורים של תורה), וכן אכל הגרי"ש אלישיב זצ"ל בנחת ובמתינות תוך 4 דקות [עדות הגר"ע אויערבך שליט"א] וכן העיד הגר"ח קנייבסקי שליט"א שכן אמר החזון איש לאביו הגרי"ק זצ"ל.

יש לציין, של"כזית" מצה שהיא דאורייתא [כזית ראשון ואפיקומן] – יש לחוש ולאכול כחצי ביצה, נפח כ 50 סמ"ק. ולמצה שהיא דרבנן [כורך] די בשליש ביצה, נפח כ 33 סמ"ק.

אופן הבציעה והברכה: הבוצע אווז בשלשת המצות שבקערה (העליונה והתחתונה השלמות, והאמצעית החצויה מה"יחץ"), מגביהן ומברך "ברכת המוציא", שומט מידיו את המצה התחתונה, כשבידיו נשארות העליונה השלמה והאמצעית החצויה, ואז מברך "על אכילת מצה" ונותן לכל אחד מהמסובים משהו ממצה שלמה, להשתתפותם ב"לחם משנה", וכל אחד מהמסובים אוכל ממצות חצויות ("לחם עוני") שמכינים לפני כן, לפני המסובים, בהסיבה ובכוונה לקיום מצות אכילת מצה. [כמפורט לעיל - בנות ספרד צריכות להסב לכתחילה, בנות אשכנז רק אם הן חשובות כנ"ל, ובכל אופן יש לאכול את הכזית מצה, ישובים בנחת ליד השולחן דרך חירות].

המהדרים באכילת שני כזיתים, די להם לכזית השני בשיעור הקטן, המפורט לעיל. בני אשכנז אינם מטבילים בליל הסדר את המצה במלח.

מן הראוי לציין דברי מרן החתם סופר בהשמטות לשו"ת סימן קצו :

"מצוות עשה של אכילת מצה משומרת בליל פסח, היא יחידה נשארת לנו מכל מצוות אכילה שבכל התורה, אין לנו פסח וקודשים, רק מצוה אחת משנה לשנה, ואם גם היא לא תעלה בידנו היטב בעיני ד' ?" ....!!!

מרור - שיעור אכילת "כזית מרור" בליל הסדר שולחן ערוך תפ"ו: נפח כחצי ביצה כ 28 גרם. ולדעת הנודע ביהודה והחזון איש כ 45 גרם, ולחולה או מי שקשה לו די ב 17 גרם. **לדעת רוב הפוסקים: בעלי חסה:** עלה חסה גדול או 2 עלים בינוניים. בקלחים [העבים יותר] מספיק מעט פחות. **האוכלים חזרת:** מרוסקת לא דחוסה – בנפח כ 1/6 **כוס חד פעמית. במרוסקת ודחוסה –** בנפח כוסית (יין 30 סמ"ק) חד פעמית. **למעשה -** האוכלים כף גדושה יצאו ידי חובה לכל הדעות.

שולחן ערוך - "לכתחילה יש להסב במשך כל הסעודה" (רמ"א תס"ב, ז), ובדיעבד יוצאים בהסבה בעת אכילת כזית מצה ושתיית ארבע כוסות (משנ"ב שם, כ"ב). יש נוהגים בתחילת הסעודה לאכול ביצים זכר לאבלות החורבן (ליל הסדר חל באותו לילה שחל באותה שנה ליל תשעה באב), וכדי להסמיך אכילת הביצה לאכילת הכורך, ששניהם "זכר למקדש" (סידור היעב"ץ). נוהגים להטביל הביצה במי מלח, ואף שלרמ"א אין להוסיף בלילה זה שום טבולים פרט לשניים – הכרפס במי מלח והמרור בחרוסת? א. אפשר ששני הטבולים במי מלח – כטבול אחד. ב. מטבילים הביצה בעזרת מזלג, ואין זה נראה כטבול נוסף. ג. שופכים את מי המלח על הביצה ולא מטבילים. הידור לאכול את הביצה שעל הקערה (משנ"ב שם, י"א) ויש שמשאירים את הביצה על הקערה, כדי שלא תתבטל הקערה לפני גמר הסדר, ואוכלים אותה בסעודת היום, ועל כן, אין קולפים אותה בלילה.

נוהגים שלא לאכול בשר צלי-אש בליל הסדר, כולל: בשר כבש, שה, בקר ועופות, ואפילו לא צלי-קדר, היינו שנצלה בקדרה ללא שום רוטב (שו"ע תע"ו, א ומשנ"ב), אבל בשר מטוגן בשמן ותבלינים או מעט רוטב – יש מתירים (סידור פסח כהלכתו פרק י הערה 7), ופוסקי ספרד החמירו, שאין להתיר אלא לעת הצורך לשמחת יום טוב (כף החיים, ד).

צפון – יש מקפידים לאכול לאפיקומן שני כזיתים, אחד – **זכר לפסח** והשני – **זכר למצה שאכלו עם הפסח** (משנ"ב תע"ז, ו) מי שאינו מסוגל, ובודאי נשים, קטנים, חולים וזקנים – די להם בכזית אחד (שו"ע הרב שם)

"ויהא זהיר לאוכלו קודם חצות" (שו"ע תע"ז, א). אמנם, החת"ס והנצי"ב מוולוז'ין לא הקפידו על אכילתו קודם חצות, מפני שלשון השו"ע מורה שאין זו אלא הקפדה של זהירות לכתחילה (שו"ת מנחת יצחק ט, מ).

רואים שמתקרבת שעת חצות (השנה 12:41), וטרם אכלו האפיקומן, חידש בעל "אבני נזר" זצ"ל (בשו"ת סי' שפ"א), שיטנה עצה, לאכול כזית מצה בהסיבה לפני חצות, ולהתנות: אם הלכה כראבע"ז - יהיה כזית זה לאפיקומן, ואם הלכה כר"ע - אין זו אלא אכילת מצה בעלמא, ובסיום הסעודה, יאכלו שוב אפיקומן. ואמר על זה הגרי"ז מבריסק: "נאים הדברים למי שאמרם" ושיבח המנהג, ולדעתו, אף בלא תנאי מפורש, מועילה העצה (ב"הגדה מבית בריסק").

לא נמצא האפיקומן (כגון שנרדם חוטפו, או שהניחוהו תחת מיטה שיטן עליה גדול או שהחביאוהו בשירותים - יש לקחת מצה אחרת לאפיקומן (רמ"א תע"ז, ב), שאין הוא מעכב, לקחת דווקא ממצת ה"יחץ". **השוכח להסב באכילת האפיקומן** - לא יחזור לאוכלו, אם קשה עליו האכילה (משנ"ב תע"ז, ד), ואם אין קשה, יחזור ויאכלנו בהסיבה (שו"ת מנחת יצחק ט, מ).

ברך - בין כוס שלישית (ברך) לבין כוס רביעית (הלל) - אין לשנות יין או משקאות משכרים, אבל שאר משקים שאינם "חמר מדינה" מותר (משנ"ב תע"ז, ט, ה).

כוס של אליהו - אין למזגו בתחילת הסדר, כיוון שיין שפג טעמו (עמד פתוח 4 שעות) נפסל לקידוש ולהבדלה, אלא ימזגוהו לפני אמירת "שפוך חמתך וכו'". בוחרים בכוס גדולה ומכובדת ביותר (סידור היעב"ץ ומנהגי חת"ס), "שהיא כוס ישועה על הגאולה העתידה" (לשון המהר"ל מפראג בהגדת "דברי נגידים") והיא כנגד לשון "והבאתי" (דעת זקנים מבעלי התוס' פרשת בא) ובעל הבית מוזגה בעצמו ("ויגד משה" ל, ב).

המשאירים את כוס של אליהו על השולחן לקידוש של בוקר, יש לכסותו (משום איסור גילוי), כשם שאין לקלוף את הביצה שעל הקערה אם לא תיאכל בלילה, כדי של תיאסר למחרת.

הלל - "אין מטריחים לעמוד באמירת ההלל בליל הסדר שצריך להיות בהסיבה ובדרך חירות (ב"י סי' תכ"ב). אבל אין לאומרו מוטים על הצד, אלא יושבים באימה וביראה (באר היטב סוס"י תע"ג). אסור להפסיק באמצע ההלל שלא לצורך אף שנאמר בלא ברכה, אבל דברי תורה מעניינא דיומא מותר לדרוש בין פסוק לפסוק (ביה"ל תכ"ב, ד עפ"י המאירי לברכות י"ד).

אחר תום הסדר: יש אומרים שיר השירים, ויש הממשיכים לספר ביציאת מצרים, ולהפיג שינה יש המתירים לשנות קפה אפילו עם סוכר. (או"ח בשם מאורי האור וחזון עובדיה ב, ק"פ). שבסתם אחר האפיקומן אין אוכלים ושותים פרט למים וסודה. והמשנ"ב התיר קפה ותה בלי סוכר. אכלו - חוזרים ואוכלים כזית מצה שמורה לשם אפיקומן. הנרדם, והתעורר לפני עלות השחר, לרוב הדעות אין לא כבר איסור האכילה והשתייה שלאחר האפיקומן.

קריאת שמע שעל המיטה:

לבני אשכנז: פרשה ראשונה של שמע, ברכת המפיל והפסוק "בידך אפקיד רוחי". **לבני ספרד:** כל קריאת שמע כרגיל. יש נוהגים בליל שימורים להשאיר את הבית לא נעול אבל, בחשש סכנה - אין סומכים על הנס.

יום שלישי ט"ו בניסן

בתפילת שחרית - אומרים הלל שלם ובשאר ימות החג בדילוג. (בנות ספרד בלי ברכה).

תפילת טל - בתפילת מוסף נאמרת "תפילת טל" - כמנהג כל עדה. יש האומרים כבר בתפילת לחש בברכת "אתה גיבור" "מוריד הטל" במקום "משיב הרוח ומוריד הגשם" ויש אומרים רק בחזרת הש"ץ. המתפלל ביחידות, ואינו יודע אם כבר הכריזו בבית הכנסת "מוריד הטל" - לא יזכיר במוסף לא "משיב הרוח" ולא "מוריד הטל".

הטועה בקיץ והזכיר הגשם בין בברכת "אתה גיבור" ובין בברכת השנים וסיים "מחיה המתים" או אמר "יהיו לרצון אמרי פי" - חוזר ומתפלל. כולל נשים ובנות ואפילו בתפילת ערבית-הגרי"ש אלישיב והגר"ע יוסף זצ"ל.

הלל - נאמר שלם רק ביום הראשון (ובחו"ל יומיים). בחול המועד ובשבועי של פסח - נאמר בדילוג, שלא יהא חוה"מ יותר משבועי של פסח שאין אומרים בו הלל שלם ("מעשי ידי טובעים... ואתם אומרים שירה?") הלל אפשר לומר כל היום עד השקיעה ("ממזרח שמש ועד מבואו מהולל וגו').

ערבית מוצאי חג ראשון - ליל ט"ז ניסן

בכל תפילות חול המועד אומרים "יעלה ויבוא". השוכח "יעלה ויבוא": אם נזכר לפני עקירת רגליים - חוזר לרצה. סיים התפילה - חוזר ומתפלל, בכל תפילות היום.

סמוך לערבית נכון להודיע בחשאי (שאינן מכריזים בקול על הפסקת ברכה ושפע) להפסיק את שאלת הגשמים ולומר: **לבני ספרד:** נוסח ברכנו וכו' **ולבני אשכנז** - "ותן ברכה".

ספירת העומר – בנות ספרד – אסורות לברך על הספירה שהיא מצות עשה שהזמן גרמא ("איך תאמר וציוונו הרי לא ציוונו") לדעת כף החיים – אישה השומעת הברכה מן האיש – תבוא עליה ברכה. ויש אומרים שלאשה אין כלל ענין בספירה (שהוא לתיקון חטא העגל) **בנות אשכנז** – רשאיות לברך (עפ"י דעת ר"ת). ובמשנ"ב דהיינו כשהיא מתפללת ערבית או שיש לה לוח מסודר או כשמזכירה זו לזו, שמא תשכח יום אחד.

קיצור הלכות חול המועד

שולחן ערוך תקכ"ט: "ימים שבין ראשון לשביעי של פסח וכו' הם הנקראים חולו של מועד וכו' וחייבים בשמחה, כנאמר: ושמחת בחגיך אתה ובנך ובתך וגו' (דברים ט"ז, י"ט) ושמחה זו מצות עשה מן התורה"

הלבוש והביגוד – חייבים לכבד חולו של מועד בכסות נקיה ולא ינהג בו כמנהג של חול, לבאה"ט בשם המהרי"ל והחיי אדם ק"ו, א – יש ללבוש בגדי שבת ויום טוב. אמנם, במשנ"ב תקכ"ט ובתרס"ד, ט – עכ"פ שיהיו חגיגיים יותר משל יום חול (גם בטיולים ומסלולים), ובמשנה אבות ג, י"א: "המבזה את המועדות, אין לו חלק בעולם הבא" ובבאר היטב: שמתנהג ומתלבש בהם כבימות החול. "ותהיה מפה פרוסה על השולחן כל ימי החג – ערוה"ש וכף החיים שם (בוודאי בימות הפסח).

תפירה רקמה וסריגה – אסורים. **תיקון** (כפתור שנתלש, מכפלת שנשרה או קרע) – כשזקוקים לבגד במועד, מותרים (אפילו יש בגד אחר). ובת ואישה תתפורנה בשינוי ("כשיני הכלב", תפר יוצא ותפר נכנס, תפירה לא סימטרית), שלא תהיה "מלאכת אומן".

כיבוס – מן הדין אסור, אפילו לצורך יו"ט אחרון, ואפילו לא ע"י נוכרי. כיבוס המותר: בגדי קטנים וזקנים או סיעודיים המלכלכים תדיר, ואפילו במכונה, ומותר לתלות בגדי הקטנים בפרהסיה (דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל). הערת הגר"מ פיינשטיין זצ"ל: עבור קטנים המלכלכים מותר אפילו רוצים בגד נאה יותר, והנוסעים, אינם צריכים לקחת מביתם הרבה בגדים לצורך הקטנים כשיש בזה טורח, כדי שלא יצטרכו לכבס. **לגדולים:** כשנגמר כל המלאי, מותר לכבס: גרביים, וכנראה גם לבנים, מטפחות הידיים ומגבות מטבח – לפי הצורך בדיוק, ולתלות בצנעה. ניקוי כתם: מותר, לא בניקוי כללי, בהשרייה במים ומעט סבון, בפרט בכתם שאם לא ינוקה, קשה יהיה בכלל לנקותו. **גיהוצ** – בבגד שרוצים ללבוש במועד והוא מקומט, מותר לגהץ באופן שטחי רק לפשוט הקמטים – שמענו מהגר"פ שיינברג זצ"ל

תספורת וגילוח: אסורים. יש מתירים חלאק'ה בזמנה. **קציצת ציפורניים:** **לבני ספרד** – מותר כרגיל. **לבני אשכנז** – רק אם קצצו לפני המועד, אא"כ היו טרודים הרבה ושכחו. ובכל אופן, מותר בשינוי, ביד או בפה.

קניית בגדים כלים ונעליים: מותרים, אך ורק לצורך המועד (אפילו כדי לתת מתנה), או כשזה "דבר האבד", היינו מכירה זולה עכשווית או כשלא ימצא אחר המועד.

כתיבה: אסורה. אא"כ לצורך מצוה (פרסום שעורים, השבת אבדה וכדומה), או ל"דבר האבד" (רשימה לקניות, מספר טלפון גורלי, מרשם רפואי וכדומה) וזה מותר בלא שינוי. ושמעתי מהגר"ק כהנא זצ"ל שראה בכיס מרן החזו"א בחול המועד עט, ולשאלתו ענה מרן: "אם אשמע על חולה ר"ל או יולדת שצריך להתפלל לשלומם שאוכל מיד לרשום השם".

שימוש במחשב (חסום) שנבדק לפסח: אסור להוציא במדפסת, אא"כ לצרכי מצוה או רבים או דבר אבד, הקלדת חומר מותרת, אבל רק בשמירה זמנית (בדיסק-און-קי), ולא לתוך החומרה (הארד דיסק) – משום שזה כבונה (דעת הגרש"ז אויערבך והגר"ש ואזנר זצ"ל) שליחת דואר אלקטרוני – מותרת (אותיות פורחות באוויר). **ציור ומלאכות:** רק לילדים עד גיל 8 אם עלולים להשתובב משעמום.

מלאכות המותרות במועד

א. צרכי המועד – במעשה הדיוט, כגון בנגינה, כשפקע מיתר, מותר לתקן במעשה הדיוט, אך לא ע"י תקן מקצועי. צילום הקלטה (מבלי לפתח התמונה). תיקון תקר(פנצ'ר) לצורך המועד אבל לא תיקון ה"ספער" (מעשה אומן). אין לתקן אופניים, אלא אם נחוצים לצורך קניית אוכל. **ב. צרכי רבים** – תיקון כבישים חשמל מים, מעלית בבניין רב קומות. **ג. צרכי אוכל נפש** – כולל תיקון מקרר, כיריים. **ד. דבר אבד** – רק כשייגרם הפסד (אפילו ספק הפסד), השקיית עציצים וגינה בימי שרב. **ה. פועל שאין לו מה שיאכל** (אפילו זקוק לשלם חובות ואם לא יעבוד, יחסר לו להוצאות החג).

כל צרכי הגוף ובריאותו – מותרים, כגון טיפולים רפואיים, בדיקות חיוניות, אך לא לכוונם למועד, מותר חיתוך נייר טואלט, ניקוי הבית, מותר, אבל רק כל הנוגע להיגיינה השוטפת. מותרת שמירה על קטנים (שמרטפות), אבל יש להשתמש בחלק מהתשלום להוצאות החג (שמענו מהגרי"ש אלישיב זצ"ל).

עליה לרגל בזמן הזה

שׁוֹת הַרשָׁבִיץ ח"ג, כא: "גם בזמן הזה קיימת כעין מצות עליה לרגל, שאף לאחר החורבן, מכל מקום, קדושת המקדש וירושלים קיימת לעולם, ואף לאחר החורבן היו עולים ממצרים ושאר ארצות לחון מקום מקדשינו.

רמז לדבר, במדרש שיר השירים פרק א': "עיניך כיונים" - מה יונה זו אע"פ שאתה נוטל גזלה מתחתיה - אינה מנחת שובכה לעולם כך ישראל אע"פ שחרב בית המקדש, לא בטלו ג' רגלים בשנה. על כן, יש המשתדלים לבוא אל פני שריד בית מקדשנו ואומרים: "ומפני חטאינו גלינו מארצנו וכו'" ו"אבינו אב הרחמן בנה ביתך כבתחילה וכו' והעלינו לתוכה ושמחינו בבנינה וכו', ואומרים שיר המעלות וגו' עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים וגו'.

לקראת שביעי של פסח

א. יש להיזהר ולהזהיר שלא לבשל לקראת שביעי של פסח כמויות מזון במכוון לצורך אחרי החג (ראה שו"ע תקל"ג, א וּמַשְׁנ"ב). אין צריך לומר, שאין כל היתר לבשל או לאפות בשביעי של פסח, לצורך חגיגות ה"מימונה" (ראה שו"ת קנין תורה ב, סז צ ושש"כ ס"ז, מ"ד).

ב. המעוניינים להתחיל להחזיר את כלי הפסח אל הארונות, בסוף חול המועד, במידה והדבר נעשה בתוך הבית, אעפ"י שיש בזה טרחה רבה - הדבר מותר (שו"ת אבני ישפיה א, ק"ו עפ"י שו"ע תקל"ה, א ומשנ"ב ב ד-ה).

שביעי של פסח - כ"א ניסן

הדלקת הנרות -: ירושלים - 18:33 אזור המרכז - 18:49 הצפון - 18:42 הדרום - 18:50

אין מברכים שהחיינו בהדלקת הנר. ויש להכין **נר נשמה** לעילוי נשמות הנפטרים ר"ל שבשביעי של פסח מזכירים נשמות, מי שלא הספיקו להדליק לפני כניסת החג, יעבירו אש וידליקוהו קרוב למקום האכילה, ואם נזכרו רק ביום - ידליקוהו בבית הכנסת, שאין מעבירים אש להדלקה ביום טוב, אלא לצורך מאור חימום או בישול.

הזכרת נשמות - "נהגו לנדור צדקות בעד המתים ומזכירים נשמותיהם, שהמתים יש להם כפרה על ידי צדקה (שו"ע תרכ"א, ו). ובעל "תרומת הדשן", נהג להעביר את הכסף לצדקה מיד למחרת המועד. ויש שנותנים לצדקה עוד בערב המועד, ובשעת הזכרת הנשמות, אומרים: "בעבור **שנדרתי ונתתי** לצדקה לעילוי נשמתם" ויכולים לומר תפילת יזכור וכו' גם **ביחידות**, אף שלא נמצאים בציבור - גשר החיים ח"א פרק לא אות ב.

אסרו חג: אין מתענים בו - שו"ע תצד, ג ומג"א. יש נוהגים בארץ ישראל להמשיך ללבוש בגדי יו"ט עד חצות היום (12:39) ויש אף הממעטים במלאכה, וכן נהגו בני הישוב הישן בירושלים ת"ו. נוהגים להרבות קצת באכילה ושתייה ונחשב כאילו בנו מזבח והקריבו עליו כל הקרבנות - שו"ע תכ"ט ב.

הערה: בתום חג הפסח, רצוי לערוך רישום מפורט של כמויות המאכלים שצרכו בפסח, כגון: יין, מצות, ביצים וכדומה, כהערכות לקראת השנה הבאה עלינו לטובה. כמו כן, יש לציין, אלו כלים חסרים לכלי הפסח, על מנת להשלים בהקדם את החסר, לקראת הפסחים הבאים עלינו לטובה.

"חסל סדר פסח כהלכתו"

פונים אנו לבורא עולם בבקשה ובתחינה: "די לנו בסדר פסח כולו "זכר" לפסח "זכר" לחגיגה. הלואי ונזכה מהרה לאכול מן הפסחים ומן הזבחים בירושלים הבנויה!"

הוגה, עוצב והוכן לדפוס על ידי בני חביבי א. י. נ"י

כתובת לברורים, הערות, וקבלת "דפי הלכה" במייל: הרב יצחק יעקב פוקס y0548483398@gmail.com

או בפקס: 025372586